

נכתב ובפני נחתם" כדי להסתמך על גט זה ולהתירה.

ואפילו לרבי מאיר, דחייש למיעוטא (15) גם כאשר הרוב אינו כן. כאן בגט אין לחשוש.

כי סתם ספרי דדייני, סופרי הדיינים, הרגילים לכתוב שטרי גיטין בכל המקומות, מיגמר גמירי — מלומדים ויודעים הם את ההלכה של כתיבת הגט לשמה. ולא חששו בזה חכמים אלא למקרה יוצא דופן, שבו ימצא גט מוכן שנכתב לשם אחד מבני העיר, שכתבו לגרש את אשתו, ושמו של בעל הגט הוא כשמו של המוצא, ושמה של האשה שבגט הוא כשם אשתו, ולבסוף התחרט הבעל ההוא מלגרש. ויקח המוצא את הגט הזה לגרש בו את אשתו, והרי אינו כתוב "לשמה" של אשתו.

ורבנן הוא דאצרוך עדות של השליח שתברר שלא נעשה כן, אלא הגט נכתב לשמה של האשה המתגרשת.

והבא, במקרה זה שהבעל נמצא בחוץ לארץ, והאשה בארץ ישראל —

משום עיגונא אקילו בה רבנן. הקילו חכמים להאמין לשליח המביא את הגט, אף על פי שהוא רק עד אחד, כדי לא להאריך את זמן עיגונה. (16)

ואולם גם על זה הגמרא מקשה:

מדוע הינך אומר שחכמים הקילו?, וכי האי, קולא הוא? והרי חומרא הוא!

דאי מצרכת ליה תרי, שהרי אילו היו מצריכים חכמים שני עדים [כלומר, ששני שליחים יביאו את הגט ויאמרו: בפנינו נכתב ובפנינו נחתם], אז לא אתי — לא יבוא — בעל ומערער על הגט [לומר: מזוייף הוא!]. ופסיל ליה. לא יוכל הבעל לפוסלו כי יש נגדו שני עדים, ואינו נאמן כנגדם.

אבל חד, עתה שהסתפקו חכמים בעדותו של השליח, שהוא בגדר עד אחד בלבד, אתי בעל, ומערער. יבוא הבעל ויערער, ולא נדע למי מהם להאמין, לבעל או לשליח, כי הם אחד נגד אחד, ופסיל ליה — ויפסול הבעל את הגט, מן הספק.

וכי האי, זה שמאמינים לשליח, קולא הוא? והרי חומרא הוא!

שהרי אי מצרכת ליה תרי — אילו הצרכת שני עדים ולא אחד — לא הוה אתי בעל ומערער על הגט ופסיל ליה, כי אין דבריו של אחד — הבעל המערער — במקום שני עדים, נחשבים כלום!

להתייכם שמא תמצא איילונות [שאינה ראויה ללדת]. ואף על פי שרוב הקטנים אינם סריסים ואיילונות, חושש רבי מאיר למיעוט.

16. עיגונא — לשון עוגן המעמיד את הספינה במקום אחד לבל תנוע. כך אשה שבעלה מעכב את גיטה, מנועה מלהתחתן עם אדם אחר.

15. לעניין קטן שלא הגיע למצוות ואחיו הנשוי מת ללא בנים. סובר רבי מאיר שקטן זה אינו מייבם את אשת אחיו. כי יש לחשוש שמא לכשיגדל יתברר שהוא סריס, [שאינו ראוי להוליד], ולחנינם בא על אשת אחיו, שלא במקום מצוה שהרי המצוה היא להקים זרע לאחיו. וכן אוסר רבי מאיר לאשת האח שהיא קטנה,

אבל עכשיו, שהאמנת לשליח אחד, יש לחשוש, שמא **אתי בעל**, יבוא הבעל לאחר מכן, ו**מערער** על כשרות הגט, ו**פסיל** ליה לגט. כי נעמיד את דבריהם [של השליח

והבעל], אחד נגד אחד. (17) ויוצאת מכך חומרא, שלא יתקבלו דבריו של השליח! (18) ומתרצת הגמרא: **כיון דאמר מר** [להלן ה

17. בחדושי מרן הרי"ז הלוי (הלכות גירושין עמוד טו), הקשה על רש"י מדברי הגמרא לקמן דף ט עמוד א, שהגמרא משהו את ערעורו של הבעל לערעור של שני עדים. ובודאי הטעם הוא משום שהבעל שונה מכל עד אחד סתם הבא לערער. ואם כן קשה, מדוע נקט רש"י שסיבת הפסול של הגט היא משום שיש כאן אחד כנגד אחד [וזהו פסול כללי הנוגע למקומות אחרים, בהם יש עד אחד נגד עד אחד], הרי כאן נכון יותר לומר שהגט נפסל כי לבעל יש זכות לערער כמו שנים.

ובספר פני יהושע הוסיף והקשה על דברי רש"י. שהרי בגמרא שם מבואר שערעור של אחד סתם אינו מועיל כלל כנגד שליח הגט. כי לאחר שהאמינו חכמים לשליח, להעיד בפנינו שבפניו נכתב ונחתם, הרי שעשאוהו [החשיבוהו] בזה כשני עדים. ואם כן, הלשון "אחד נגד אחד" שנקט רש"י אינו נכון כאן כלל. ורק לבעל יש כח ערעור, וכמבואר בגמרא בפירוש.

וכתב הפני יהושע ליישב, שרש"י דקדק בלשונו היטב. כי מה שהגמרא אומרת שערעור הבעל נחשב כערעור של שנים, זהו דוקא אם מערער וטוען מזוייף. שהרי אפילו אשה המחזיקה את גיטה ביד וטוענת שבעלה גירשה, אינה מגורשת אם בעלה מכחיש זאת וטוען שהגט מזוייף [עד שהיא תוכיח זאת]. כמו שפסק דין זה בשלחן ערוך (אבן העזר סימן קנב). אבל כשמערער הבעל בטענה שכתב את הגט שלא לשמה, אין הוא נאמן כשנים. [ובודאי במקרה והיא כבר אוחות בגט, והוא יטען שנכתב שלא לשמה, אין הגט נפסל עבור זה]. ולכן, כאן

שמדובר בערעור של "לא לשמה", מבאר רש"י שטעם הפסול הוא משום שמעמידים אחד נגד אחד. וראה ברכת שמואל מה שכתב בזה. אמנם, מרן הגרי"ו, יצא לבאר בזה יסוד גדול בדיני ערעור השטר. והוא, שבאמת עיקר נאמנותו של הבעל לומר על השטר שהוא פסול אינו משום שהוא בעל דבר, כמו כל שנים הדנים על ממון מסויים. שהרי האשה אינה ממונו של הבעל, כמבואר בר"ן בתחילת המסכת.

אלא, יסוד הנאמנות הוא משום שהוא בעל השטר [הגט], ולכן יש לו את הכח להכשירו או לפוסלו. אכן, זהו רק במה שנוגע להלכות השטר. כגון שטוען: אני לא כתבתי שטר זה, או שטר על תנאי היה, או פקדון וכדומה. שאז, לפי דבריו, אין כאן לא שטר ולא עדות כלל. ובזה יש לו נאמנות לערער מדין בעל השטר.

אבל גט שנחתם שלא לשמה, מבואר בתוספות (דף ד עמוד א דבור המתחיל מודה), שמצד בירור הדברים הרי יש בו עדות גמורה לכך שהתגרשה. ואם כן, מצד הלכות שטר אין בו שום חסרון כלל, בזה שלא נחתם לשמה. ורק בדיני גירושין אינו מועיל משום שאין הגט כשר לגרש, אלא אם כן נכתב ונחתם לשמה. אבל אין זה דין מדיני שטרות הכלליים. ועל זה אין הבעל נאמן לערער יותר מכל עד אחד אחר, אלא הרי הוא כעד אחד רגיל.

ולכן כתב רש"י שאם יבוא הבעל ויערער, הרי הוא פוסל רק משום שמעמידים אחד כנגד אחד. ולא משום עדיפותו של הבעל לערער. וראה שיעורי רבי שמואל עמוד מ אות מ. 18.

הגמרא בתחילת הסוגיא הביאה את מחלוקת רבה ורבא בטעם התקנה שצריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". עד כאן דנה הגמרא בשיטת רבה, מדוע אין צורך בעדות של שני עדים, ומספיקה עדות השליח בלבד. ועתה מתחילה הגמרא לדון בשיטת רבא.

ולרבא, דאמר שטעם התקנה לאמירת השליח "בפני נכתב ובפני נחתם" הוא לפי שאין עדים מצויין כאן לקיימו, ליבעי תרי, נצריך שני עדים שיאמרו זאת – מידי דהוה, כמו שכך הוא הדין בכל שאר קיום שטרות, שאין מתקיימים אלא בשני עדים.

ומבארת הגמרא כמקודם:

[ב]: **בפני כמה** עדים צריך השליח לנותנו [את הגט] לה [לאשה], ולומר בפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם"? נחלקו בדבר רבי יוחנן ורבי חנינא. חד מהם אמר: **בפני שני** עדים. **וחד אמר: בפני שלושה**, כדי שהם יהיו בית דין, הראויים לקיים את הגט.

לפיכך, כבר **מעיקרא**, כשמקבל השליח את הגט מיד הבעל, **מידך דייק** השליח, ויודע הוא שהבעל מגרשה מתוך רצון לגרשה, ואינו זומם להציק לה על ידי שליחת גט פסול, ולא יבוא אחר כך לערער על כשרות הגט. כי אף אם יערער על הגט, לא יהיה נאמן. ולכן **לא אתי לארועי נפשיה** – לא יבוא הבעל לקלקל את עצמו, היות שלא יאמינוהו בית דין.⁽¹⁹⁾

הגט על ידי ערעור. ומשמע, שבשאלה הבינה הגמרא שאכן יש בכוחו של הבעל לפסול את הגט. וראה בחדושי הרשב"א שחולק על רש"י במשמעות דברי הגמרא. וכותב שאדרבא מהלשון: "לא אתי לארועי" [לא יבוא הבעל להרע את עצמו], משמע שאם אכן יבוא, יפסול את הגט. אמנם, בהמשך דבריו חזר הרשב"א וכתב, שמלשון המשנה בהמשך, המזכירה דין ערעור רק ביחס למביא גט בארץ ישראל [ששם אין צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"], משמע שהמביא גט מחוץ לארץ ואומר בפני נכתב ונחתם, אין מועיל הערעור והגט אינו נפסל, וכדעת רש"י. וציין שם שכן משמע גם בתלמוד ירושלמי (גיטין פרק א הלכה א): אמר רבי יוסי [מתוך] חומר שהחמרת עליו [על השליח] מתחילה שיהא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. הקל עליה [על האשה] בסוף, שאם בא וערער ערעורו בטל.

19. ראה באות יד דיבור המתחיל "ובאמת".

ראה בתוספות רי"ד (על הגליון), שכתב כלשון רש"י, והוסיף שעתה מעמידים את האשה על חזקתה והיא אשת איש גמורה. כלומר, שדעתו היא שהגט אינו כשר לגרש בו.

ובתוספות (דבור המתחיל "חד אתי"), יש שני פירושים בזה. לפי הפירוש הראשון הגט נפסל ממש, אף על גב שאין מקבלים את דברי הבעל כאמת מוחלטת, ואין הם גורמים בזה אלא להוצאת לעז על האשה. אך לדעת ר"י בתוספות [הפירוש השני], אין הגט נפסל ממש, שהרי מטעם לעז בלבד, אין פוסלים גט. אלא שערעור זה עלול רק לגרום לחלק מהאנשים להאמין לדבריו של הבעל. ומתוך כך, יהא ליבם נוקפם מלהנשא לאשה זו והיא תשאר עגונא. (עייין חדושי רבנו קרשקש).

ובאמת, בתירוץ הגמרא: כיון דאמר מר וכו' פירש רש"י (בדבור המתחיל: "מעיקרא"), שמאחר והשליח מדייק, הבעל חושש לערער. ואף אם יערער לא יאמינוהו. זאת אומרת, שהגמרא מתרצת שאין בכח הבעל לפסול את

עד אחד נאמן באיסורין — וכאן עדותו היא לגבי היתר אשת איש!

ושוב מקשה הגמרא: אימר דאמרינן — אולי זה שאמרו חכמים שעד אחד נאמן באיסורין, הוא דוקא במקום שיש ספק. כגון, שיש לפנינו התיבה שהיא ספק של חלב בהמה של שומן בהמה, דלא איתחזק איסורא, שלא הוחזק כאן האיסור בוודאות.

אבל הכא, לענין היתר האשה בגט זה, הרי איתחזק לנו איסורא דאשת איש בוודאות.

ואם כן, הוי היתר האיסור של אשת איש באשה זו, בכל "דבר שבערוה". והכלל הוא שאין מתקבלת עדות בענין דבר שבערוה בפחות משנים עדים?!

ומתרצת הגמרא: בדין הוא — מצד הדין — בקיום שטרות נמי לא ליבעי — אין

צורך בשני עדים, וכדעת ריש לקיש במסכת כתובות [דף יח עמוד ב]. דאמר שם ריש לקיש: עדים החתומים על השטר, נעשו אותם עדים נאמנים. כמי — כאילו שנחקרה עדותן בבית דין ונמצאה נכונה. שהרי חזקה היא בידינו שאין אדם חצוף עד כדי כך לזייף חתימת עדים.⁽²⁰⁾ ורק רבנן הוא דאצרוך — חכמים הם אלו שהצריכו קיום על חתימות עדי השטר. והכא, כאן בגט אשה, משום עיגונא, כדי לא להשאיר עגונה, הקילו בה רבנן, והסתפקו בעד אחד שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם.

ושוב מקשה הגמרא: האי קולא הוא? והרי חומרא הוא!

שהרי, אי מצרכת ליה עכשיו תרי במקום אחד, לא אתי, לא יבוא אחר כך בעל ומערער ופסיל ליה לגט. כי יודע הוא שלא יהיה נאמן. אבל לאחר שהצרכת רק עד אחד, מעתה יש לחשוש שאתי בעל,

20. ראה בש"ך (חשן משפט סימן מו סעיף קטן ט), שהביא את דברי הרב אביגדור הכהן בתשובה (הובאו בהגהת מרדכי על מסכת קידושין סימן תקסט), שדעתו היא ששטר [החתום בעדים] שאין עליו הכחשה לא מצד בעל השטר [שאינו טוען עליו מזויף או טענה אחרת הפוסלת], ולא מצד העדים, הרי הוא כשר מדאורייתא. ואין הוא צריך קיום אלא מדרבנן.

ולפי זה פירש את סוגייתנו בגיטין כך: "בדין הוא שבשאר שטרות נמי לא ליבעי תרי" — במקום שאין כנגדם שום הכחשה. "כדאמר ריש לקיש: עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן. ורבנן הוא דאצרוך" — קיום בשאר שטרות על ידי שני עדים, אפילו

במקום שאין הכחשה וכו'. "והכא משום עיגונא אקילו רבנן — הקילו חכמים והצריכו רק אחד — אם אין מי שמכחישו.

והקשה בזה על דברי עצמו, והרי כל התקנה של אמירת השליח נועדה כדי למנוע את ההכחשה של הבעל. ואם אכן הבעל יערער ויטען מזויף וכדומה, אזי לפי דבריו, צריך להיות קיום מדאורייתא של שני עדים. ואין מועילה בזה אמירת השליח.

ותירץ על זה, שמכל מקום התקנה היתה שהאמירה תועיל כל זמן שאין ערעור [או הכחשה כל שהיא]. ועיין שם שהביא לזה ראיה מתקנת זמן בגיטין (בפרק ב דף יז עמוד א).

ואולם, הש"ך עצמו חלק על דברי הרב אביגדור. וכתב שכל שטר שאין עליו ערעור

מתכוון לגרשה מרצונו, ואינו זומם להציק לה על ידי שליחת גט שאינו כשר, ואחר כך לערער על כשרות הגט, ולא אתי הבעל לערער ולאורועי נפשיה, שהרי ממילא אינו נאמן לערער.

וכעת עוסקת הגמרא בבירור הדעות של רבה ורבא. ומדוע נחלקו זה עם זה.

ורבא, שאמר הטעם משום שאין עדים מצויין לקיימו, מאי טעמא⁽²¹⁾ — מה הטעם — שלא אמר כרבה, שהטעם הוא לפי שאין בקיאיין לשמה?

קטן ה), יצא אמנם לישב את קושית הש"ך על הרב אביגדור מהגמרא בדף ו עמוד ב, וכתב שיש לחלק בין אם מגיעה טענת הבעל כנגד השטר לאחר שכבר הוחזק בבית דין בכשרות — שאז כבר אין יכול הבעל להוציאו מחזקתו. לבין מקרה שעדיין לא הוחזק. ומכל מקום הסכים עם דעת הש"ך מאחר וכן היא דעת כל הפוסקים. [ראה גם שער המשפט סעיף קטן ג ובספר אורים ותומים].

21. ראה בחדושי הרשב"א שמקשה על שאלת הגמרא על דברי רבא. הרי פשוט מדוע אינו סובר כרבה, מאחר ודעתו היא שכל סופרי הדיינים למדו ויודעים את ההלכה של לשמה. ואפילו לדעת רבי מאיר שתמיד חושש למיעוטא, כאן אין לחשוש. ורק חכמים הם אלו שהצריכוהו לומר בפני נכתב ונחתם. ואם כן רבא יסבור בזה כדעת רבה עצמו לאחר שכבר למדו [אשר מבואר בגמרא בדף ה שהוא מודה אז, שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם]. ולכן אמר רבא שטעם התקנה הוא משום קיום. ותירץ, שהמקשן ידע שטעמו של רבא נובע

ומערער ופסיל ליה לגט. ואם הספיקה בינתיים האשה להנשא, תהיה חייבת כעת לצאת מבעלה השני, וכמו כן, גם לחזור לבעלה הראשון היא לא תוכל. והרי זו חומרא גדולה בשבילה!

ומתרצת הגמרא: כיון דאמר מר [בדף ה עמוד ב] בפני כמה עדים צריך השליח לנותנו [את הגט] לה [לאשה], ולומר בפני נכתב ובפני נחתם? נחלקו בכך רבי יוחנן ורבי חנינא. חד מהם אמר: בפני שני עדים. וחד מהם אמר: בפני שלושה. לפיכך כבר מעיקרא, כשמקבל השליח את הגט מיד הבעל, מיידק דייק השליח לברר שהבעל

או הכחשה אינו צריך קיום לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וצ"ן לזה כמה הוכחות מהגמרא והראשונים, שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזוייפים.

ומה שביאר הרב אביגדור את סוגייתנו במסכת גיטין, אינו ברור כלל, לדעת הש"ך. שהרי הגמרא בדף ו עמוד ב) אומרת בפירוש, שאם השליח אמר בפני נכתב ובפני נחתם ואחר כך בא הבעל וערער, אין מקבלים את דבריו כלל. וכתב כמה ראיות לדבר זה. ובהם את דברי התוספות במסכת כתובות (דף כח עמוד א דבור המתחיל "קיום שטרות"), שכתבו שבתחילת מסכת גיטין (דף ג עמוד א) מוכח שאפילו במקום שטוען הבעל על הגט שהוא מזוייף — כשר שטר זה מדאורייתא וכמי שנחקרה עדות זו בבית דין. עיין שם.

וראה עוד בבית שמואל (אבן העזר סימן קמא סעיף קטן ע) שהביא ראיה לדברי הרב אביגדור מהרמב"ם (פרק ז מהלכות גירושין הלכה ב) ומהטור והשלחן ערוך (שם סעיף ג) שכתבו שאם הבעל טוען מזוייף איננו גט כלל. ובספר נתיבות המשפט (משפט האורים סעיף

אמר לך רבא: מי קתני — וכי שנינו במשנה "בפני נכתב לשמה ובפני נחתם לשמה", שאז בודאי המשמעות היתה שמעיד הוא על כתיבת הגט לשמה!?

ורבה יענה על שאלה זו: בדין הוא דליתני הכי, מן הדין צריך היה התנא לשנות כך, אלא שהוא חשש, דאי מפשת ליה לדיבורא, שאם יתקנו לשליח לומר בלשון ארוכה "בפני נכתב לשמה, ובפני נחתם לשמה" — אתי למגזייה, יקצץ השליח לפעמים, מתוך זילזול בלשון הארוכה, ויאמר רק "בפני נכתב ובפני נחתם", ויפסול בכך את הגט. כי יש כלל "כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין, הגט פסול". ואם נשאת אשה שהתגרשה בגט הזה לאדם אחר, הולד שלה ממזר, כי עדיין היא נחשבת כאשת איש של הראשון. לכן, העדיפו חכמים לתקן לשליח לומר רק את שתי המילים "בפני נכתב", ועוד שתי מילים "בפני נחתם", ולא יבוא השליח לקצצו.

ומקשה הגמרא: השתא נמי — גם עתה, שתיקנו לומר רק שתי מילים — אתי למגזייה, ולומר לפעמים רק מילה אחת מתוך שתיים.

ומתרצת הגמרא: חדא מותלת⁽²²⁾ — מילה אחת מתוך שלוש — גאיז.

אך, חדא מתרתי — אחת מתוך שתיים — לא גאיז. והוא מקפיד לומר את שתי המילים שתיקנו לו לומר "בפני נכתב", ואז, או שואלים אותו אם נכתב לשמה, או שמפרשים כוונתו בסתמות, שהגט נכתב לשמה. ומכל מקום, את המילים "בפני נכתב, ובפני נחתם" חייבוהו לומר, כדי לוודא שכל אחד מהם נעשה לשמה. ומכיון שכל אחד מהם הוא דין בפני עצמו, אין חשש שיקצץ בדיבורו.

ועתה הגמרא שואלת לצד השני:

ורבה, שאמר שהטעם הוא לפי שאין בקיאין לשמה, מאי טעמא לא אמר כרבא, שהטעם לפי שאין עדים מצויין לקיימו?

ומשיבה הגמרא: אם כן הוא, כדבריו של רבא, ניתני, היה על המשנה לשנות "בפני נחתם" בלבד, ותו לא, שהרי קיום עושים רק על חתימות העדים. "בפני נכתב", למה לי? — מדוע בכל זאת צריך השליח להעיד גם על הכתיבה? אלא בודאי, שמע מינה — שומעים מכך [כלומר למדים מכך] שצריך עדות גם על הכתיבה, היינו שהגט נכתב לשמה, כשיטת רבה.

ורבא, יענה על הוכחה זו, שבאמת בדין הוא

של "לשמה", מאחר וזהו דבר שבערוה וחמור הוא.

22. הרש"ש כותב שלפי תירוץ זה מתורצת קושיא אחרת. מדוע תיקנו שהשליח יאמר פעמיים את המילה "בפני". ואין דין שיאמר "בפני נכתב ונחתם".

מכך שהמשנה מתאימה יותר לפי שיטתו, כי לפי הטעם של רבה קשה מדוע לא הוסיפה המשנה על הלשון בפני נכתב את המילה "לשמה". ולכן שאל המקשן את שאלות "מאי טעמא" כדי שיברר רבא טעמו זה.

ותירוץ נוסף. ששאלת המקשן היא מדוע לא חושש רבא לאותו מיעוט שאינו יודע את ההלכה

א. **התם** — לגבי קיום שטרות, אומרים העדים: **ידעינן** — יודעים אנו שאלו הם חתימות העדים שאנו מכירים [אף על פי שלא נכחו עדים אלו בשעת ההלוואה!]. ואילו **הכא** — לעניין גט, צריך השליח לומר **בפני** נכתב ובפני נחתם, ולא די בכך שמכיר את החתימות. (24)

ב. **התם** — בקיום שאר שטרות — **אשה לא מהימנא** — אינה נאמנת לקיים חתימות עדים, אבל **הכא** — כאן בגט — **אשה מהימנא** — אשה נאמנת להיות שליחה להביא גט לאשה אחרת ולומר "בפני נכתב ובפני נחתם". (25)

דליתני, אכן היה על התנא להסתפק באמירת בפני נחתם של השליח, בלי עדות על הכתיבה. **אלא, דאם כן**, אם לא היה מזכיר הכתיבה **אתי לאיחלופי** (23) — היו האנשים טועים ומחליפים בין הקיום של השליח כאן בגט **לבין** קיום **שטרות העלמא** — והיו חושבים שאף אותם ניתן לקיים **בעד אחד**, ולא צריך שנים. לכן צריך לומר גם "בפני נכתב".

ורבה יטען על זה: **מי דמי?** — וכי דומים הם זה לזה [הקיום של הגט על ידי השליח לקיום שאר שטרות בשני עדים]. והרי יש ביניהם שלושה הבדלים:

כבר יש מקום לטעות ולהכשיר "קיום" כזה אף בשאר שטרות, מאחר וקיום שטרות אינו אלא מדרבנן.

24. המהר"ם שיף שואל, לכאורה כל שכן הוא, שיבואו לטעות, שהרי עלולים לחשוב כך: ומה כאן בגט, שהקיום יותר חמור מקיום שטרות — והראיה שתמיד מועיל "ידענו" וכאן אין מועיל — ובכל זאת מספיק עד אחד. אם כן, כל שכן בשאר שטרות יספיק עד אחד?!

ומיישב בפשיטות, שאדרבה, **דוקא כאן מספיק עד אחד משום שהקיום הוא מעולה**, וצריך השליח לדקדק מאוד ולומר "בפני נכתב ובפני נחתם", כלומר **שבפניו נעשה הכל**. [וכמו שכתבו התוספות ד"ה הכא, בפירוש סברא זו]. מה שאין כן בשאר השטרות, שהקיום אינו כל כך מדוקדק ומספיק לומר "ידעתי", צריך דוקא שני עדים.

25. הקשה בספר גרש ירחים, שהרי בכל מקום שעד אחד נאמן גם אשה נאמנת. ואם כן, אם יאמר שעד אחד נאמן בקיום שטרות, ממילא יטעו לומר שגם אשה נאמנת.

ועל פי תירוץ הגמרא כעת, הרי זה מיושב, שאם היו מתקנים לומר זאת כך, הרי היה זה משפט אחד בן שלוש מילים ויש לחשוש שיבוא לקצץ ממנו מילה אחת. אבל עכשיו שתיקנו לומר פעמיים "בפני" — **בפני נכתב ובפני נחתם** — אין לחשוש, שהרי אלו הם שני דיבורים בני שתי מילים כל אחד. ולא יבוא לקצץ.

והוסיף עוד, שלרבה ודאי אין קשה הקושיא הנ"ל. משום שלדעתו, הרי עיקר התקנה היא לומר "בפני נחתם", ומה שמוסיפים גם בפני נכתב זהו רק כדי שלא יבואו להחליף.

23. ומקשה הפני יהושע מדוע אין להוכיח ממשנתנו, שהמביא גט בארץ ישראל הכשירוהו בלא שום קיום, ואין חוששים שיבואו להחליף בשאר שטרות. אשר בהם הדין הוא שטוענים על שטר שאינו מקויים שמא מזוייף הוא. וכעת עלולים להכשירו ללא כל קיום.

ותירץ, שבשטרי מומן אין חשש שיבואו להוציא מהנתבע מומן בשטר שאינו מקויים. כיון שכולם יודעים שקיים חשש זיוף או שכחה. אבל כאשר מכשירים "קיום" בעד אחד, בזה

הולכה של הבעל לצורך עצמה. ומשתגיע לבית דין עליה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". ואז היא מתגרשת על ידי הגט [לקמן דף כג עמוד ב].

ועונה רבא כנגד ההבדל הראשון:

אטו הכא — וכי כאן בגט — **כי אמרי** "ידענין",⁽²⁷⁾ **מי לא מהימני?**⁽²⁸⁾

מאוד יתכן שהוא כלל לא ראה מקרים מעין אלו ואינו יודע שאשה ובעל דבר נאמנים בגט. וכשיראה שליח אחד המקיים את הגט, יבוא לטעות ולסבור שכשר הוא לקיום גם בשאר שטרות. ויתרן בשם רבו, שבאמת אין שני הבדלים אלו מהוים את עיקר הטענה של רבה, אלא רק ההבדל הראשון של הנוסח. ומשום כך אף רבא לא ראה לנכון להתייחס אליהם בתשובתו. ויתכן שרבה עצמו לא הזכירם, אלא רק כסניפים להבדל העיקרי בין אמירת "בפני נכתב" לאמירת ידענין. [ומיושבת בזה גם קושיית התוספות דיבור המתחיל: כיון].

27. רש"י מפרש שלדעת רבא מועילה אמירת "ידעתי" בגט. אך התוספות, בשם רבינו משולם, חולקים עליו ומפרשים את דברי רבא באופן אחר. גם הרמב"ן סובר כמו התוספות. ולדעתו, הטעם שלא מועיל, משום שנחשב משנה ממשטבע שטבעו חכמים. [כי חכמים תיקנו לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" בדוקא!].

ובתשובות הרשב"א חלק ב סימן קמג כתב דאין הטעם משום זה. אלא גזירה היא שלא יבואו להחליף בשאר קיום שטרות [אם בשניהם יועיל אותו הלשון!]. ואפילו אם יאמר: **בפני נכתב גט זה**, וידעתי שאלו הם חתימות העדים. גם כן לא יועיל ועלולים להחליף. עד שינקוט את אותו הלשון לכתיבה ולחתימה כתקנת חכמים. ויאמר: בפני נכתב ובפני נחתם.

28. הקשה בספר פני יהושע, מדוע לשיטת רבא

ג. **התם** — בקיום שאר שטרות — **בעל דבר**, בעל השטר, המוציאו לגבות על ידו — **לא מהימן**, אינו נאמן לקיימו, מאחר והוא נוגע בדבר וחשוד לשקר. ואילו **הכא**, **בעל דבר מהימן**.⁽²⁶⁾ אם מסר הבעל הגט לאשתו בחוץ לארץ ואמר לה: אין את מתגרשת בגט זה, אלא כשתגיעי לבית דין שבארץ ישראל. הרי נעשית היא בכך שליח

ותירץ בספר נחלת משה, שכלל זה לא נאמר אלא באיסורין. אבל בממונות, הרי מצינו שעד אחד מחייב שבועה, ובמקום שאינו יכול להשבע משלם. אבל אשה אינה מחייבת כלום.

אלא שמכל מקום יש להקשות, כיון שחוששים שיבואו להחליף ולומר שקיום שטרות הוא כמו קיום הגט, אם כן יש לחשוש שכמו שבגט, אשה ובעל דבר נאמנים. כך יבואו להאמינם גם בקיום שטרות.

וכתב הנחלת משה שצריך לומר שלרבה היה פשוט שלא יבואו לטעות בזה. ודוקא בעד אחד עלולים לטעות, שמכיון שהתורה האמינה לו לעניין שבועה, הוא הדין שנאמן גם לקיום שטרות. אבל אשה ובעל דבר, שלא מצינו שנאמנים כלל לעניין ממונות, לא יבואו לטעות ולהכשירם לקיום שטרות.

וברמב"ן כתב וזה לשונו: אבל להאמין אשה ממש, בשום עדות לא חיישינן. [משום] שהכל יודעים שהאשה פסולה לעדות. ואין בני אדם רגילין בעדות כדי שיטעו בה. עד כאן לשונו.

26. על שני הבדלים אלו שמזכיר רבה, כסיבה לכך שלא יבואו לטעות ולהחליף בין קיום הגט לקיום שטרות, מקשה בחדושי רבנו קרשקש (בסוף הריטב"א), איך ניתן לסמוך על כך שראה זה העלול לטעות מקרים כאלו, בהם עשו את האשה להיות שליחה להוליך את גיטה, או להוליך גט לחברתה מחוץ לארץ ישראל. וזה ימנע ממנו להחליף בקיום שטרות. והרי

עתה מנסה הגמרא לברר מי הוא התנא של משנתנו הסובר שגם הכתיבה וגם החתימה צריכים להיות "לשמה".

ולדעת רבה, שאמר טעם התקנה הוא לפי שאין בקיאות לשמה, מאן — מיהו — האי תנא, של משנתנו, דבעי — המצריך כתיבה לשמה ובעי חתימה לשמה?

ג-ב

אי — אם נאמר שזהו רבי מאיר, הסובר שעיקר תוקף השטר הוא מכח החתימה שבו, הרי לדעתו דוקא חתימה בעי — רק החתימה צריכה להיות לשמה — כי מה שכתוב בפסוק "וכתב לה" נאמר על החתימה של הגט.⁽²⁹⁾ אבל כתיבה לשמה של האשה, לא בעי — אינו מצריך שתהא לשמה.⁽³⁰⁾

[גירסת רש"י: כי אמר יודע אני מי לא מהימן] — וכי יעלה על הדעת לומר שכאן, בגט, לא תועיל אמירת השליח אם יאמר: יודע אני שגט זה נחתם על ידי העדים פלוני ואלמוני המוכרים לי. שהרי לדעתו טעם האמירה משום קיום הוא ואין כל הבדל בין: "בפני נכתב" ל"יודע אני".

וכיון דכי אמרי "יודעין" — שאם יאמר השליח יודע אני — מהימני — הרי הוא נאמן — אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא — היו טועים האנשים לחשוב שגם שאר שטרות ניתן לקיים את חתימות העדים בעד אחד בלבד. ומשום כך, טוען רבא, מחייבים כן אנו את השליח לומר גם "בפני נכתב", כדי להבחין בין קיום גט לקיום שאר שטרות.

שרק גט הצריך כתיבה ונתינה כשר. אך לא גט הצריך כתיבה קציצה ונתינה, שגט כזה פסול הוא. בכל זאת, כיון שחתם על הגט בהיותו תלוש מכשירו רבי מאיר. [ואין מגרע כלום מה שכתבו במחובר!]. ומבואר, שהמילה "וכתב" שבפסוק מתייחסת רק לחתימה, לדעת רבי מאיר.

30. בהגהות מצפה איתן הקשה על פי דברי התוספות לקמן (דף סו עמוד ב) דיבור המתחיל הא כתב הגט, שבמקום שהבעל צוה לכתוב את הגט מודה רבי מאיר שצריכים לעשות על פי ציוויו. ובמקרה כזה, אם מצאו באשפה [שמכשירו רבי מאיר באופן רגיל], יהיה פסול גם לדעת רבי מאיר. אם כן, אפשר להעמיד שבאמת משנתנו היא לשיטת רבי מאיר, ומצריך רבי מאיר גם עדות על הכתיבה [בפני נכתב], כי הוא חושש שמא צויה הבעל לאחר לכתוב עבורו את הגט.

ותירץ שני תירוצים.

לא תיקנו חכמים בפירוש ש"ידעתי" אינו מועיל בגט. ואז לא היו צריכים לתקן "בפני נכתב ובפני נחתם" בדוקא, אלא מספיק שיאמר "בפני נחתם" ולא יבואו להחליף?!

ותירץ, שגם בזה היה מקום לטעות. שהיו אומרים שמועיל קיום שטרות על ידי עד אחד, אם אומר "בפני נחתם" כי יסברו, שכמו שבגט אם עד אחד אומר "ידעתי" אינו מועיל. ואם אומר "בפני נחתם", הרי הוא נאמן. אם כן הוא הדין בקיום שטרות, תועיל אמירת "בפני נחתם" של עד אחד. לכן תיקנו לומר גם "בפני נכתב" שהיא שפת יתר — כי אינה שייכת כלל לקיום השטר — ויהיה בזה משום היכור, שגיטין אינם כשאר שטרות.

29. וכמו הדין המובא לקמן (דף כא עמוד ב), אם כתב הבעל את הגט על דבר המחובר לקרקע, הרי זה כשר. ואף על גב שנכתב בפסוק "וכתב" ואחר כך "ונתן", והגמרא דורשת